

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

№ 39.

Marti 27. Septembrie

1860.

Бисерика нацизнамъ дн Гречиа.

(Капетъ)

Бисерика постръ романъ съ рѣмъпъ зпѣтъ къ ачеа сѣрвѣ дн Христосѣ, аша прекъмъ а фостѣ пжпъ акъма, дпсѣ вѣсерика постръ романъ съ фѣз деслѣрцѣтъ дн жѣрѣдикѣиѣнеа вѣсеричеаскъ де сѣрвѣ, шѣ ромѣнѣи съ се гѣвернезе прѣн сѣнодѣлѣ де епископѣи романѣ, — ѣеръ асѣпра ачестѣи сѣнодѣ съ сѣсправѣиѣзе Маѣстатеа са дпѣпѣратѣлѣ пострѣ, — — ѣеръ пѣ Карловедѣлѣ.

Ла ачестѣа, романѣи аѣ маѣ тѣлѣтѣ дрептѣ, декѣтѣ кълѣгѣрѣи сѣрвѣ ла ачестѣа, ка съ маѣ сѣспремезе! Quousque tandem?

Дѣмеа пѣ кпосче къ есѣстѣ деѣ сѣрвѣскѣ, шѣ къ деѣеа ачестѣа ар авѣ дрепт а съ рѣдика песте алѣ деѣе. Нѣ, пентрѣкъ тоѣи крестѣниѣ де деѣеа ориѣнталѣ сѣлѣт асемеѣеа фадѣ къ вѣсерика лѣи Христосѣ? Аѣ дѣрѣ кълѣгѣрѣи сѣрвѣ аѣ фѣндатѣ рѣлиѣиѣнеа, — шѣ ачестѣа лѣи мѣтивѣлѣ къ съ провѣокѣ пе традиѣиѣни веѣи, шѣ пе привѣлеѣиѣ, дн деѣеа крестѣнѣиѣ???

Традиѣиѣниѣе крестѣне пентрѣ тоѣи крестѣниѣ сѣнтѣ комѣне. — шѣ де пѣте фѣ ворѣа де привѣлеѣиѣ, — Христосѣ ла тоѣи крестѣниѣи а датѣ асемеѣеа привѣлеѣиѣ, шѣ фадѣ къ вѣсерика деспре алѣе привѣлеѣиѣ пѣ пѣте фѣ ворѣа; къѣи ачѣла, карѣле прѣн привѣлеѣиѣ вре съ се арѣте къ е маѣ вѣнѣи крестѣнѣиѣ, ачѣла е фѣрѣсѣз дн вѣпѣтеа лѣиѣи крестѣне шѣ ѣвѣтѣре де Дѣмнезеѣ шѣ дрептѣтеа лѣи.

Днѣе аѣ фостѣ сѣрвѣи, кѣнд а фостѣ Христосѣ прѣ пѣмѣнтѣ? шѣ карѣ сѣнтѣ традиѣиѣниѣе шѣ привѣлеѣиѣе, че де-ав датѣ Христосѣ шѣ апостѣли, пѣмаѣ сѣрвѣлѣорѣ?

Еѣ ла ачестѣа рѣспѣндѣ деѣстѣлѣ къ дпѣрѣварѣеа че а пѣс'ѣ епископѣлѣ дн Корѣнтѣ кътрѣ рѣспѣнтѣнтѣлѣ Рѣсѣиѣ: Карѣле дн апостѣли а сѣрѣсѣ кътрѣ Карловедѣлѣ? — сѣѣ кътрѣ (кълѣгѣрѣиѣ) сѣрвѣи? — шѣ че привѣлеѣиѣ аз дпѣрѣрѣиѣтѣ ачестѣиѣ? арѣтаѣиѣе дн сѣрѣсѣ ка

ка съ ведемѣ, къ Христосѣ в'а датѣ сѣспремаѣиѣа, шѣи деспотѣзмѣлѣ асѣпра романѣлѣорѣ? шѣи поѣ атѣнѣиѣи романѣниѣ, пентрѣ деѣеа лѣи Христосѣ вѣмѣ сѣферѣ дпкъ авѣсѣрѣле!

Аѣ дѣрѣ привѣлеѣиѣе крестѣне се къспрѣнд дн декларѣторѣлѣ ѣлѣрѣкѣ? — Нѣ, пѣ деѣеа крестѣнѣиѣ, вѣсерика пострѣ пѣ дѣ привѣлеѣиѣиѣ, пентрѣ къ пе крѣдѣнѣиѣиѣи сѣи ѣ жѣдеѣ де асемеѣеа фѣи!

V. Де вреѣи дпсѣ съ вѣ провѣокаѣиѣ пе традиѣиѣниѣи шѣ привѣлеѣиѣиѣ, атѣнѣиѣ аде романѣлѣор къ де вѣнѣ сѣ'ма сѣнтѣ маѣ веѣи, шѣ маѣ тарѣ, — prior tempore, potior jure, дн вѣсерика крестѣнѣиѣ.

Ноѣ сѣиѣмѣ декѣндѣ есѣстѣ патриаркѣтѣлѣ сѣрвѣскѣ дн Карловедѣ. Днѣ патриаркѣт — дн деѣеа крестѣнѣиѣ шѣ рѣсѣрѣтѣпѣ — ка а ѣпѣчеа рѣтъ ла карѣ. Шѣи дѣрѣ тѣтѣла ачестѣа сѣлѣгѣрѣт дѣ сѣрвѣлѣорѣ сѣспремаѣиѣиѣ? Днѣе с'аѣ адѣнат дн 1849 сѣпѣнѣиѣи пѣрѣнѣиѣи шѣ чеѣлѣалѣдѣи патриархѣи аѣ вѣсерѣиѣе крестѣне ориѣнталѣе ка съ алѣгѣт шѣи сѣ факѣ патриаркѣтѣ поѣ? Бисерика крестѣнѣиѣ ориѣнталѣе ѣре че кѣзѣ пѣте адѣче ка съ арѣте къ а фост де лѣпсѣ днфѣиѣндѣарѣеа ачестѣиѣ патриаркѣт кѣарѣ дн контра традиѣиѣнѣлѣорѣ веѣи а-де вѣсерѣиѣе ориѣнталѣе? — Шѣи ѣре чеѣлѣалѣдѣи патриархѣи, че мѣтивѣе поѣтѣ адѣче. ка съ пе копѣнѣгѣ, къ поѣ дпкъ маѣ авѣтѣ де а сѣферѣ сѣспремаѣиѣа сѣрвѣ, дн жѣрѣдикѣиѣнеа вѣсерѣиѣскѣ?

Ноѣ романѣлѣор пѣ пе пасѣ де ачестѣ патриаркѣтѣ, де пе парѣтеа пострѣ трѣбѣскѣ дн пачѣ, шѣ де пе парѣтеа пострѣ пѣте фѣи тотѣ дѣакѣонѣлѣ сѣрвѣѣ кѣте зпѣ патриархѣѣ, да пентрѣ сѣрвѣи, — ѣеръ пѣ пентрѣ поѣ романѣниѣи!

Че се атѣнѣе де ачѣеа, къ кълѣгѣрѣиѣ сѣрвѣи, къ сѣла пѣ ар пѣне пе тоѣи романѣи дн Авѣстриѣ съѣ патриаркѣтѣлѣ дн Карловедѣлѣ, ачѣеа поѣ пѣ вѣмѣ сѣферѣ — къѣи вѣсерика лѣи Христосѣ пѣ а авѣтѣиѣиѣлѣчѣеа сѣле дн сѣлѣ (форѣдѣ, Zwang) чѣи дн дпѣвѣдѣтѣрѣ, ѣвѣре шѣи вѣпѣнѣдеѣеѣеа. — шѣи пентрѣ ачѣстѣа, романѣи пѣ ворѣ

сѣвери нічі сжль мораль, нічі політік, нічі фі-
сікь!

Бисеріка ориенталь, адекъ рѣсъртієнъ, дн мѣлте
акте офіціосе с'а фолосітѣ де нѣміреа са „Бисеріка Ро-
маніорѣ (ἡ Εκκλησία τῶν Ρωμαίων), ші сѣв ачѣста
се днцелегѣ тѣте попореле кресчіне дн ориентѣ; дн-
трѣ ачесті кресчіні се днцелегѣ дарѣ ші сжрвіі. Ачѣ-
ста о счіе пре віне ші канъ сіонълі сжрвекѣ! дн
жрваре сжрвіі се днш де бисеріка Романіорѣ іѣрѣ нѣ
romanii de a serbilorѣ! Іѣтѣ ачі традиціоне ші прі-
вілеціл векіѣ, рекъноскъте кіарѣ де сіноде екъменіе!

Гѣвернѣл отоманѣ, ші пѣпѣ дн ѡра де азі пе
патріархѣл дн Константінополѣ лѣ нѣмесче „Патріар-
хѣл Романіорѣ (Rum-Patrik), кѣчі венінд тѣрчіі дн
Европа, ачѣста традиціоне, ші ачестѣ прівілеціѣ ал Ро-
маніорѣ дѣлѣ афларѣ ачі. — ші днкъ ші ка пѣжнѣ де-
аз сѣсцінѣтѣ! — Іѣтѣ дарѣ маі одатѣ традиціоне ші
прівілеціѣ векіѣ, рекъноскъте ші де сѣверанітате!

Аша дарѣ romanii аз маі де мѣлтѣ патріархѣ
декѣтѣ сжрвіі, ші ачестѣ патріархатѣ е рекъноскътѣ де
тота бисеріка ориенталь ші апѣсанъ ші де тоці сѣверані-
ніі. Ноі днкъ трѣмѣ ші патріархатѣ днкъ сѣтѣ. Бар-
варістѣл сѣкѣлѣлі не-а дѣрѣжнѣ аша таре, — дар'
ноі ка кресчіні вѣні кредем днвіереа морціорѣ, ші
іѣрѣ вомѣ днвіѣ днтрѣ апѣрареа бисерічеі лѣ Хрістосѣ
ші дрептѣріор нѣстрѣ бисерічесті.

Бисеріка лѣ Хрістосѣ нѣ е днпѣрцітѣ дѣнъ мар-
цініе політіче а знълі статѣ, кѣчі статѣріле тотѣ се скім-
ѣ, чі бисеріка е ресѣіратѣ песте тотѣ пѣжнѣтѣл, ші
перманентѣ. Романіі ші сжрвіі сѣнтѣ асемене фіі аі
бисерічеі лѣ Хрістосѣ, ші знѣ фіѣ песте челалатѣ нѣ
пѣте domni, нічі пріп традиціоні нічі пріп прівілеціі!
Дѣкъ готѣш е ворѣа де ачесте, атѣнчі традиціоніе де-
ла Хрістосѣ (ші нѣ дела Карловічѣ кареле а адѣсѣ пе
сжрвіі дн Бѣнатѣ) аз днпѣжгате, прекъм прівілеціеле
рекъноскъте де днтрѣга бисерікѣ рѣсъртієнъ (іѣрѣ нѣ
ачеле че с'аѣ датѣ дн деклараторіѣ, орі с'аѣ жсѣрпатѣ),
ші дн фіне маі зикѣ одатѣ, кѣ дѣкъ е ворѣа де тради-
ціоне ші прівілеціі (кѣчі сжрвіі тот не ачесте се ва-
сѣзѣ), атѣнчі дн бисеріка лѣ Хрістосѣ, ачеле сѣнтѣ дн
фавореа романіорѣ, ші нѣ а сжрвіорѣ, пенѣрѣкѣ істо-
ріа ні ле-а кѣсцігатѣ. —

Дарѣ де актѣ датѣ о ворѣѣ ка о сѣтѣ. Че е дрептѣ
пенѣрѣ гречіі дн Гречіа, ші сжрвіі дн Сжрвіа, ачѣса
дн бисеріка лѣ Хрістосѣ е дрептѣ ші пенѣрѣ romanii
дн Асѣтріа; ші че е дрептѣ пенѣрѣ romanii, нѣ пѣте
фі недрептѣ пенѣрѣ сжрвіі дн Карловѣдѣ. —

Ноі времѣ десѣрціреа де сжрвіі дн жрцідік-

ціонеа бисеріческъ — ші времѣ знїреа кѣ сжрвіі дн бис-
серіка лѣ Хрістосѣ. — Ачѣста о вомѣ воі пѣпѣ трѣмѣ,
ші пѣпѣ ажнѣметѣ ла ачестѣ скопѣ.

Ноі сѣнтѣмѣ крѣдінчіошіі днпѣратѣлѣ, — ші нѣ
вомѣ сѣвери ка адці крѣдінчіошіі — каріі сѣнтѣ асе-
мене ка ші ноі — сѣ domnѣскѣ прѣсте ноі, ші сѣ
не днпедече дела кѣлтѣрѣ, прекъм не-аѣ днпедекатѣ
врео кѣтева вѣкѣрі.

Ноі черемѣ дрептате дела Дѣмнезеѣ, ші дела
Імператѣл, — гласѣл попорѣлѣ ромѣнѣ е гласѣл лѣ
Дѣмнезеѣ, ші днпѣратѣл нѣ ва маі лѣса, ка гласѣл
попорѣлѣ сѣ стріче дешертѣ дн пѣстѣ.

Дѣстѣл ам рѣьдатѣ, акѣмѣ ам ажнѣсѣ ла капѣтѣлѣ
сѣверінцелорѣ нѣстрѣ, — Дрептате! Іѣкѣ есте Дѣм-
незеѣ!

Дн Лінова 10 Септ. 1860.

Мариенескъ.

Fondulu Gazetei Transilvaniei.

Cu multu respectu vinu a mai continua gene-
roșele contribuiri, facute din partea mai multor
barbati patrunditori, in favoarea sprijinirii publici-
tatiei romane si incepemu cu adres'a urmatore
plina de devotamentu pentru necesitatile cele mai
urgente a le natiunei:

Abrudbaia 13/25 Septembrie 1860.

Prea onorata Redactiune!

Intielegendu despre intrepruderea unoru zelosi
Confrati ai nostri, spre infiintierea unui fondu de
subsidie pentru mai marea estindere si securantia
o journalisticei nostre, sagetatu de ravn'a nationali-
tatei aceloru confrati ai nostri, voi seo sprijinu si
eu, trimetiendu una suta fiorini valuta austriaca,
dein cari 50 fl. v. a. se voru aplica la fondulu ace-
sta, iar 50 fl. v. a. spre ajutoriulu studentiloru
lipsiti de midiloacele de a mai pute continua stu-
diile, eara alminterea fii de buna sperantia pe vii-
toriu.

Cu toata stima fiindu al pre on. Redactiunii
plecatu Serbu

Alexandru Tobias,

Parocu si on. Prot. gr. cath. in Abrudbaia.

Aflanduse acesti 50 fl. in mana nostra, se voru
da dupa decurgerea semestr. primu la unulu dintre
cei mai lipsiti de midiloce si mai plinu de speran-

ția pentru viitoriu, fora privire la confesiune, nu-mai pe temelul atestatoru dela directiunile scóloru mai înalte si alu atestatului de saracia, dupa concursulu ce se va specifica la timpul seu.

Red.

O alta Consemnatiune generósa ni se imparte in urmatórea adresare:

Pre stimate Domnule!

Unu organu in Monarchia austriaca, pr'in care potemu intra in comerciu inteleptualu între noi este „Gazeta Transilvaniei.“

Pentru ca comerçiuu acest'a se fie mai desu, s'a facuta in mai multe parti ale Transilvaniei co-lepte, spre a ajuta „Gazeta“ se ésa de 2—3 ori pe septemana.

Spre acestu scopu sa facutu si in Gerla co-lepta pe cum urmeadia:

1. Joann Episcopulu Gerlei	15 fl.
2. Macedonu Papp	5 „
3. Joanne Anderco	5 „
4. Steffanu Biltiu	5 „
5. Joanne Sodoro	5 „
6. Michailu Serbanu	5 „
7. Joanne Gulovich	6 „
8. Michailu Pavelu Nota u Consist	5 „
9. Isidoru Colciariu V. Notar Cons.	5 „
10. Alesandru Silasi Prot. Diaec.	5 „
11. Theodoru Lupu Cancelistu pretorialu	5 „
12. Josifu Moga de T. kóhéri Cencel, pret.	5 „
13. Tinerimea Seminariale din Gerla	10 „
14. Daniel Napoieanu Ceremon. eppescu	5 „
15. Lazar Huza Archiv. eppescu	5 „
16. Joane Papp Admin. Ungorasiului	2 „
17. Jacobu Pradanulu cancel. eppescu	1 „
18. Joane Dringo caval. eppescu	1 „
19. Alesiu Hosszu Theolog. II.	2 „
20. Petru Bosca diurnistu de pretura	1 „
21. Constantinu Moldoveanu Notariu	1 „
22. Josifu Popp masariu	2 „
23. Gavritu Cupsia Notariu	2 „
24. Vasiliu Borbeiu Docente	1 „
25. Georgiu Moldveanu preot la Monast.	2 „
26. „ Anca parocul Santegindei	2 „
27. Joane Muresianu Curator in Gerla	2 „
28. Simeone Boesia Protopop	2 „
29. Grigoriu Moldoveanu murariu	3 „
30. Elia Bercianu Docente	1 „
Suma	116 fl.

Gerla 12. Septembrie 1860.

plecatu servu
Alesandru Silasi,
protocolistu la oficiulu Dieces.

Adaugundu sum'a publicata iu Nr. 34 si 36 la cei publicati aici, s'a primitu pentru fondulu Gazetei 233+50+116=399 fr. m. a. ad, trei sute nónadieci si nóua fr. m. a.

Grati'a natiunii in generositatea ofrandeloru !
(urméza) Jacobu Muresianu.

O scurta ochire asupra insemnatiloru din Tier'a Mociloru.

Nu-e septemana ma chiaru diua, in care se nu vedemu nenumerati calatori straini printe acesti monti, cari din locuri departate si dein tieri streine calatorescu numai spre a cerceta atatea insemnati frumóse si locuri romantice care jacu ascunse in acestu tienutu, si care in mic'a nostra patria suntu chiaru necunoscute.

Acestea calatorie ale streiniloru prin acestu teremu montanu me îndemnara si pre mine, ca prin acestu organu de publicitate si publiculu nostru cetitoriu insemnatiile muntiloru apuseni sa le facu cunoscutu cugetandu; ca fiescine va dori a si cunosce mai antaiu patri'a sa inpreuna cu insemnatiile ei, conoscendu apoi aceasta, si va arunca privirea asupra tieriloru din afara. — Deci eata in scurtu cele ce le potu referi:

Suntemu in Campeni intrunu satu (tergu) bine regulatu care jace pre malulustengu alu Ariesiului si numera aproape la 2500 locuitori romani. Satulu acesta e provediutu giuru inprégiuru cu o asia fortaretia naturale, catu nici trupele incercariloru d. 1849 pre lunga o atacare de 5 zile nu 'lu putura ocupa.

Situatiunea Campeniloru si de altumintre e de totu ilusitóre, privitoriulu ver incatro cauta ochii lui 'si afla obiectu de desfatere. Campu frumosu seditu cu granetie si cucuruзу, (porumbu). gradini cu pomi, de partea resaritului si amediadi totudeuna padure verde de bradi; apoi apa cealimpede ca cristalulu Ariesiului, pre care in tempulu verei nenumerate plute cu materiale de lemnu si strapórtu de catra speculanti pene la Lipova si Aradu.

*) Mocii sen umescu locuitorii din cele 11 sate muntene. incependu dela satulu Bistra pene sub muntele Biharea.

Pornindu dela Campeni catra apusu, drumulu cercului care curma Campenii in duce conduce pene in satulu Vidra de diosu. Aci sub sirulu unorn deluri, cari in form'a unui lancin se intendu pene sub muntele „Gaina“ jace versetorea de apa seu „Pisetorea“ dupa numirea munteniloru. Apa Pisetorei 'si iea curgerea sa din unu coltiu de stanca priu trei isvorele, care cadu dintr'o inaltime de 9 orgii, cu cea mai mare vageitura.

In mica genune care e formata linga stanca se afla multime de petrificatiuni in ramuri de arbori, frondie de erburi si musciu; asia catu petrificatiuni de aci se afla in tote museele naturale ale transsilvaniei. Verce trupu mole cadiendu in volbura genunei preste pocinu tempu 'lu cuprinde partea de varu alu apei, care lipinduse de elu, mai multu la unu anu doi 'lu afli impetritu.

In satulu Vidra de diosu ca o cladire mai isemnata ti se ivesce localitatea scolei comunale, care la antaia vedere ti se pare a fi ceva eleganta, inse apropienduse de predisa cladire, cu durere cauta se vedi, cum aceasta, de si e erariale, e lasata se cada in ruina asia catu numai de locasiu bufniutiloru si lilieciloru servesce acumu.

Pentru nisce demonstratiuni confesionale in anulu 1853 se a inchisu scola! erariulu inca sallarulu de 200 fr. m. c. pentru invetiatoriu 'lu a retrasu — si de aceea aceasta cladire parasita are acumu o asia infaciosiare posomorita si pustia inaintea calatoriului.

Acumu luendune unu adio dela acestu conie nutu atatu desfatatoriu catu si tristu, dupa o calatorie de trei ore pre unu drumu serpuitoriu ajungemu la muntele „Gaina“ a carui insemnatate se cuprinde in urmatorele:

In totu anulu aci in luna lui Iuliu se tiene unu bulcin seu mai bine disu o serbatore populare cu o adunarie mare de poporu de prin pregiuru. Bulciulu acesta nu sta din alta decatu din jocuri care se salta la soprale redicate pentru mesurarea vinului si rachiului de ciresu. La aceste salturi — care cu atata sunt mai placute cu catu aci se aduna

spre a se produce cei mai renumiti fi ai lui Apolo — fluerasi si cimpoesi — poti vede tota juunime muntiloru apuseni de ambe secsele.

(Va urma.)

КОСТЪМЪЛ НАЦИОНАЛ.

Ла домічелла Александрина Р; . . .

I. Имѣ плаче Ромѣнкѣца къ салъ де тѣрцелле,
Къ иѣа нѣмаѣ флѣгтѣрѣ, ла капѣ къ флоричелле,
Къ фота де ветеалъ, шѣ шорцѣл рошиор;
Маѣ мѣлт дѣшѣ плаче дѣсѣ кънд есте кастъ, велъ,
Къ иѣма крештинъ, къ окѣ де колѣмвелъ,
Къ'н сѣфлет че палпѣт д'ал патриѣи амор!

II. Атѣт не маѣ рѣмѣсе дин глорѣа траѣанъ
Леѣѣ, датѣне, костѣме, шѣ лимѣа чеа романъ,
Иѣстрате, ка прѣн фертек, де дѣсѣшѣ Дѣмнезеѣ!
О велъ Ромѣнкѣцѣ, д'аѣ шѣт че сѣввѣнѣре
Ачест костѣмѣ дештеанъ дѣ иѣмѣ де сѣмѣре,
Аѣ фѣ мѣндрѣ де дѣнсѣл, шѣ л'аѣ пѣрѣа мерѣѣ!

III. Те прѣнде де мѣнѣне ачест костѣм де царъ,
Аѣѣ дѣн Romania, дѣн асѣт сѣкѣмпѣ царъ;
Аѣѣ, дѣн Патриѣа дѣлѣе лѣѣ Мѣрѣеа шѣ Мѣхаѣ!
Къѣѣ ел рекѣамъ зѣлѣ, зѣлѣ преа фѣрѣѣѣте,
Богате дѣн марѣ фанѣте, фѣрѣмоасе, азѣрѣте,
Кънд брав ера Ромѣнѣл, ѣар нѣ зѣн кодѣѣѣѣ, ваѣ!

IV. Ах! паркѣ вѣз вѣтеаза матроанъ де ла царъ
Къ ковѣлѣѣа 'н мѣнѣ, сѣпѣргѣнд орѣѣѣа тартаръ,
Гонѣнд'о пѣсте Ісѣрѣ къ'н нѣтѣн де Рѣмѣнѣшѣ!
Ах! паркѣ вѣз не Фаркаш, къ крѣчеа дѣнтр'о мѣнѣ,
Къ паллошѣл ѣнтр'алѣа, вѣгѣнд армѣа пѣгѣнѣ,
Шѣѣ цара кѣрѣѣнд'о де трѣнторѣ шѣ де лѣшѣ.

V. Имѣ плаче Ромѣнкѣца къ салъ де тѣрцелле,
Къ иѣа нѣмаѣ флѣгтѣрѣ ла кап къ флоричелле,
Къ фота де ветеалъ, къ шорцѣл рошиор;
Дар шѣ маѣ мѣлт дѣшѣ плаче Ромѣна кастъ, велъ,
Къ иѣма крештинъ, къ окѣ де колѣмвелъ,
Къ'н сѣфлет че палпѣт да'л Патриѣи амор!

T